

HISTORIE POVRCHOVÉ ÚPRAVY PARKET (1)

ZE STARÝCH RECEPTŮ

Historie povrchových úprav dřevěných podlah je stejně dlouhá jako historie samotných dřevěných podlah. Spolu se začátkem používání dřeva na podlahách vznikla i potřeba jejich ochrany, údržby a čištění.

Až do konce 13. století se v Evropě používala zejména metoda pokrytí podlahy ochrannou vrstvou, která se podle potřeby vyměňovala. K tomu se používala obvykle sláma nebo jemný písek. Stále tak ale zůstávaly dřevěné podlahy bez ošetření a jen se občas vydrhly hrubými kartáči, mýdlovou vodou a pískem.

V období 13. až 19. století se začaly, kromě slámy a jemného písku, používat i další materiály. Na čištění to byla pemza, smírek, guma a na impregnaci například kůže slaniny, zvířecí krev a přírodní oleje a vosky.

V 19. století byla známa již celá řada prostředků na ošetření dřevěných podlah. Zkoušely se nátěry ze včelího vosku, lněného oleje, šelaku nebo například vodní sklo, olejové laky, ale také horký lněný olej.

VOLSKÁ KREV

Používal se kasein obsažený v krevní plazmě jako pojivo a přidávaly se různé přísady, jako například fermež, zvířecí žluč a moč, vápno, oxidy železa z hlíny, saze nebo sůl. Krev, i díky některým přísadám, dřevo konzervuje proti vlhkosti, plísním, škůdcům a ohni. Zápach nátěru časem vymizí. Ve světnici se nátěr z krve na podlahách používal jako základní vrstva a jako ochranná vrstva se nanášel horký vosk, který se rozleštil. Vosk byl narozdíl od krve drahý, a proto se používal jen do světnice.

Aplikace oleje s voskem.

Kazetové parkety dub, parketový vosk.

VOSK

Voskování bylo častou formou povrchové úpravy, která měla zabránit vnikání vody a opotřebením, ale není to tvrdá povrchová úprava, a proto vyžadovala časté opakování. Vosk se na podlahu nanášel hadrem nebo kartáčem v tenkých pruzích, a poté byl horkým železem vžehlen do povrchu. Někde se uvádí aplikace za tepla a po vyschnutí se podlaha leštila. Od 19. století se používaly leštičky na podlahy. Do vosku se přidávaly různé příměsi, pro docílení lepší zpracovatelnosti, vlastností nebo barvy. Nejčastěji se asi používala směs z vosku, kalafuny a terpentýnu.

Kazetové parkety dub, parketový vosk.

ŠELAK

Šelak je vyroben z výměšků plošnice indické. Dodával se po celém světě ve „vločkách“ a smíchával s denaturovaným alkoholem, dokud se vločky nerozpustily, a poté se nanasly na povrch dřeva a nechaly uschnout. I když měl šelak své uplatnění na nábytku a čalounění, nebyl nejlepší na podlahách kvůli své malé odolnosti a tendenci tmavnout opotřebením a vlhkostí. Podlahy byly často šupinaté. Zkoušelo se také na první vrstvu šelaku nanést jako vrchní vrstvu vosk, který šelak chránil, ale na podlahách šelak nenašel široké uplatnění.

Hoblík na parkety.

Škrabka.

Kartáč na vosk.

Aplikace nátěru z volské krve.

ZE STARÝCH RECEPTŮ

Vezměte 100 litrů volské krve a nechte ji 14 dní odstát, pak z ní sejměte 30 litrů séra (kaseinu) a smíchejte s 25 kg hašeného vápna, a k tomu něco fermeže (přírodní olej) a kyslíčnicku železitého (barvivo). Zahříváním nádoby s krví dosáhneme urychlení výroby. Odstín vytváří přimíchaná barviva, např. oxidy železa (červený), saze (šedý až černý) a minerální jíly a hlíny (dodávají lesk a odstín podle příměsí), ale také způsob přípravy, pořadí příměsí atd. Například přidáním žluči se docílí větší odolnosti povrchu. Pro zelenavé a modré barvy se používaly oxidy mědi, bílá se vyráběla z oliva a pražením se docílilo oranžového odstínu. Krev se používala také při výrobě speciálního lepidla na překližky, za první světové války pak na výrobu knoflíků a pouzder. Směs krve se sádrou se používala jako tmel na spáry prkenných podlah. Na ochranu před popraskáním povrchu podlahy je prý vhodné svařit ovčí tuk (1 libra) a včelí vosk (1 a čtvrt libry) a za tepla nanést na podlahu. Velmi zvláštní recepty na barvy, mimo jiné na dřevo, najdeme v knize Il Libro dell'Arte z počátku 15. století malíře Cennino d'Andrea Cenniniho (asi 1360–1427). Například: „Vezmi šťávu vylišovanou z koňského hnoje a když jí máš dost, přidej velký kus kamence a stejné množství arabské gummy a smíchej to s kterou barvou chceš, každá bude na dřevě dobře držet.“ Ale existuje opravdu mnoho receptů od mnoha neznámých autorů.

RECEPT NA ČERVENÝ VOSK

Budete potřebovat 3 díly vosku, 1 díl pryskyřice (terpentýnu) a 1 díl rumělký. Dejte do nádoby vosk a pryskyřici a zahřívajte na mírném ohni, dokud není směs tekutá, ale nesmí se vařit. Potom směs míchejte kouskem dřeva. Vyjměte každý kousek pryskyřice, který klesá ke dnu. Směs dejte z ohně a nechte trochu vychladnout. Asi tak, aby bylo možné strčit dovnitř prst. Do teplé směsi za stálého míchání přidejte rumělký a trochu sádla. Míchejte až do úplného vychladnutí směsi. Hotový vosk přelijte do malých nádob vymazaných sádlem.

LAK

Lak výrazně zlepšil povrchovou úpravu dřeva. Byl „znovuobjeven“ v polovině 18. století, ale na popularitě získal až na přelomu 19. a 20. století. Ve srovnání se svými předchůdci je mnohem tvrdší a odolává téměř všemu. Tungové a lněné oleje byly hlavní složky lakových olejů, které se používaly. Nevýhody těchto olejolaků spočívají v tom, že ve srovnání se šelakem pomalu schnou a podle dnešních standardů poskytovaly povrch, který byl stále poměrně měkký.

O povrchových úpravách ve 20. století se dočtete v příštím díle.

Michaela Reichlová
www.parquet-renspol.cz
Foto: archiv RENSPOL